

תשורה משמחת הנישואין
של מרדכי ואסתר שיחיו
גלבשטיין
ט' אד"ר, שנת־הקהל תשע"ו

I **"וצונו על העריות, ואסר לנו את הארוסות,
והתיר לנו את הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין"**
שאלות קשות, המסקנה לא ברורה

- אשה שנישאה, התאלמנה ושוב נישאה -
- מה תעשה בתחיית המתים, כשיקומו שני הבעלים?
- האם לאחר התחיה יהיה צורך להעמיד 'חופה' מחדש בין הזוגות?
- כיצד יסתדר יעקב עם לאה ורחל - שתי אחיות!

II **"אשר יצר את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו"**
מציאאות חדשה - קשה לעיכול...

- טענתו החריפה של הרמב"ם: חלקי הגוף פשוט מיותרים!
- שיטת הרמב"ן: "סודות עמוקים"
- גם בעידן ללא פסולת יש צורך ב"קרביים"

III **"קול חתן וקול כלה .. משמח חתן עם הכלה"**
ה"כלה" המיועדת - בעלת קול גבוה

- משמעות ההבדל שבין הברכה השישית לברכה השביעית
- עומק ה"הפרדה" שבין קול החתן לקול הכלה
- גילוי מעלת ה"מקבל" על ה"משפיע"

IV **"ובעשור לחודש השביעי הזה
מקרא קודש יהיה לכם ועניתם את נפשותיכם"**
"יום כפורים" - כמו פורים

- מה מחבר את היום העליו עם היום הרציני?
- למה יבכו בתקופה מלאה באושר?
- סעודה חגיגית בעיצומו של יום הכפורים - האמנם?

V **"אשר קדשנו במצוותיו וצונו על מקרא מגילה"**
החלק החשוב של התנ"ך

- הדמיון שבין מגילת אסתר ובין חמשה חומשי תורה
- איך מסבירים את העובדה ש"כל הנביאים וכל הכתובים עתידים להיבטל"?
- המגילה שהיא בעצם "ספר"

בפתח

בשבח והודיה להשי"ת על נישואי צאצאינו, החתן הרה"ת
מרדכי ליבר שי' והכלה מרת אסתר שרה תחי' בשעה טובה
ומוצלחת, ומיוסד על הנהגת רבינו הרי"צ בחתונת הרבי
והרבנית -

הננו להגיש תשורת חן־חן לידידינו מכרינו, שבאו מקרוב
ומרחוק ליטול חבל בשמחתנו ולברך את הזוג שיחיו בברכת
מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

בהזדמנות זו נשגר איחולנו לכל אלו השמחים עמנו
בשמחתנו, יתן השי"ת ונזכה לשמוח יחד עמם בשמחתם,
ויתברכו בכל המצטרך להם בגשם וברוח, ומתוך שמחה
וטוב לבב.

ביום שמחתנו מבקשים אנו להודות בכל לבנו ומאודנו
לכ"ק אדוננו מורנו ורבינו זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, נשיא־
דורנו, אשר ללא כל ספק ברכותיו הן שמלוות אותנו לאורך
כל החיים כולם בכל הפרטים ופרטי־פרטים.

התשורה כוללת תדפיס מתוך הספר "ונזכה ונחיה ונראה"
בעריכת אה הכלה, הרב מנחם מענדל שי' רייצס, שיכלול
בעז"ה מאמרים הדנים ביעודי הגאולה השלימה והעולם
המופלא שיהיה בעקבותיה. המאמרים בספר יסודרו לפי
סידור התפלה המוכר, כאשר בתחילת כל מאמר באה
פיסקא מתוך הסידור המשתייכת לתוכנו.

לקובץ תשורה נבחרו מספר מאמרים בענייני דיומא:
(א) בשייכות לברכות אירוסין ונישואין, (ב) בשייכות לענייני
הפורים (וכן יום הכפורים שהוא "כ־פורים", כידוע).

אנו תקוה שהתשורה תמלא את יעודה - הוספה בלימוד
התורה, קיום המצוות בהידור מתוך אור וחום חסידות
ובעיקר לחזק ולעורר את ההתקשרות לכ"ק אדמו"ה.

תעמוד התעוררות זו לזכות הזוג הצעיר שיחיו להקים בית נאמן בישראל מיוסד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות בחיים מאושרים בכל, בית חסידותי בכל המובנים.

ומשמחה פרטית זו נזכה במהרה לקיום היעוד ד"שמחת עולם על ראשם", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ובקרוב ממש.

משפחת
רייצס
יסוד המעלה

משפחת
גלבשטיין
כפר חב"ד

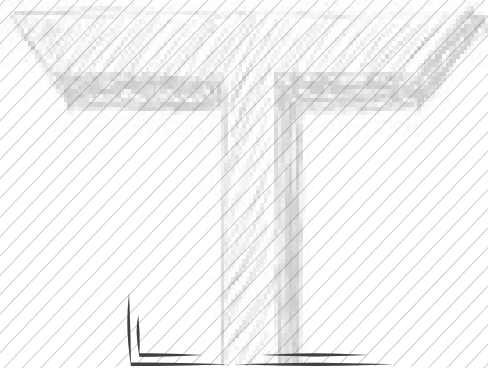
ט' אדר ראשון, שנת ה'תשע"ו
כפר חב"ד ארה"ק ת"ו

ב' שניכנס
אדר
מרבין בשמחה
ט' אדר א' ה'תשע"ו

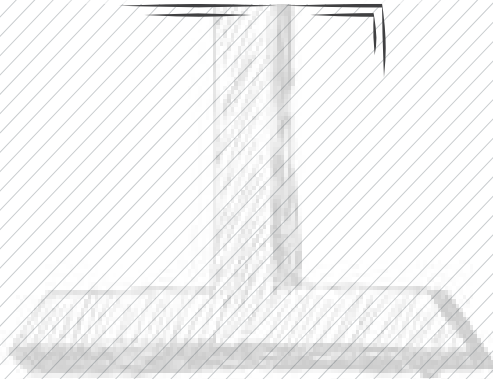

להערות והארות נא לפנות למ.מ. רייצס
rizs@neto.bezeqint.net • 0504.125.205

הפקה Lenardev@gmail.com

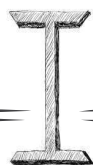

מיהו בעלי?
מי זו אישתי?

וְנִזְכָּה וְנִחַיָּה וְנִרְאָה

3

וְצִנְנוּ עַל הָעֲרִיצוֹת * וְאָסַר לָנוּ אֶת הָאֲרוֹמֹת * וְהִתִּיר לָנוּ
אֶת הַנְּשׂוֹאוֹת לָנוּ עַל־יְדֵי חֶפֶז וְקִדּוּשֵׁין:

שאלות קשות, המסקנה לא ברורה

פעמים רבות, כשמעלים את נושא תחיית המתים, מעלים אנשים שאלות מעניינות שהנושא הזה כמו מעורר מאליו. אחת השאלות – מהנפוצות ביותר: אשה שנישאה, התאלמנה ונישאה שוב לאדם אחר – מה יהיה בתחיית המתים, כאשר כל השלשה יקומו? למי תחזור האשה, לבעל הראשון או לבעל השני?

בשאלה זו עוסק בהרחבה ה"בן איש חי" (שו"ת רב-פעלים, 'סוד ישרים' סימן ב'). הוא מסיק, כי האשה תחזור לבעלה הראשון; מדוע באמת? הרי אסור לאדם להחזיר את אשתו הראשונה, אם נישאה לאיש אחר בינתיים – ובמקרה שלנו, לאחר שהאשה נישאה לבעל השני ונקשרה בו בקשר של איסור, איך ביכולתה לחזור לבעל הראשון?

ועוד שאלה: אדם שנשא אשה, התאלמן ממנה וחזר ונשא את אחותה (הדבר מותר, משום שכל האיסור על אחות אשה הוא רק כששתיהן בחיים) – מה יהיה בתחיית המתים, כאשר שתיהן יהיו בחיים יחד, ויחול האיסור של נשיאת שתי אחיות?

קשר נשמתי עמוק

מהיכן לקח ה"בן איש חי" את מסקנתו, שהאשה תחזור לבעלה הראשון? הוא מתבסס על מה שמוסבר בתורת הקבלה, המדברת על מקרה זהה – אם כי לא לגבי תחיית המתים, אלא לגבי גן עדן.

כידוע, הקשר בין האיש והאשה הוא לא רק קשר גופני, אלא קיים קשר נשמתי עמוק ביניהם. ובהתאם לכך מבואר בקבלה, שגם בגן עדן יש קשר

בין נשמת האיש לנשמת האשה. ובכן, על מקרה כזה נאמר בספר הזוהר (זוהר ח"א כא, ב) שבגן עדן חוזרת נשמת האשה להיות עם נשמת בעלה הראשון. מסתבר, אומר ה"בן איש חי", שגם כאשר יקומו לתחיה, נשמה בגוף – לא ייפסק אותו קשר שהיה בגן עדן.

אך, כיצד מתנתקת האשה מאותו איסור שחל עליה (לכאורה) לאחר נישואיה לבעל השני? כאן מחדש ה"בן איש חי" חידוש גדול. לכל לראש הוא אומר, שיש שיטה ש"מצוות בטלות לעתיד לבוא", ולפי זה אין מקום לקושיא (נדה סא, ב. וראה בהרחבה בספר "הנה ימים באים" חלק א' ע' 490 ואילך). אך אפילו לולי זאת, אפשר להסביר מדוע בעניננו לא חל שום איסור:

כיון שכל הקשר שנוצר בין האשה לבעלה הוא קשר שמצד הגופים שלהם, הרי לאחר מותו של הגוף וחזרתו לעפר – מתבטל כל הקשר שהיה ביניהם, ולא חל שום איסור עוד. גם כשהגופים קמים לתחיה, הרי אין זה אותו גוף ממש שמת; הגוף ההוא הלכה צורתו ותוארו (ונשארה רק עצם קטנה), והגוף שקם הוא בבחינת "פנים חדשות", שלא חלים עליו כל ההגדרות שהיו עליו קודם.

[לאמיתו של דבר, גישה זו מעוררת שאלה פשוטה: אם באמת הגופים שיקומו בתחיית המתים נחשבים כגופים חדשים לגמרי, הרי גם אותו חיוב מצוות שחל עליהם במעמד הר סיני, גם הוא יתבטל ולא יהיה עוד! אם כן, לא יהיה מקום בכלל לקיום המצוות?]

מסביר ה"בן איש חי", שיש הבדל גדול:

"מצוות התורה אשר החיוב שלהם נמשך ובא מצד הנפשות שכולם היו במעמד הר סיני .. ולכן גם הגופים הנולדים בכל דור ודור הם מתחייבים ממילא מצד הנפש שבקרבם שכבר היה בהר סיני, וכל אדם מושבע ועומד מהר סיני על קיום המצוות מצד נפשו אשר בקרבו, ולכן גם הגופים אשר יחיו בתחיית המתים לא גריעו מן הגופים הנולדים תמיד בכל דור ודור, וכמו שגופים הנולדים עתה מתחייבים במצוות מכח הנפשות, כן הגופים אשר יחיו בתחיית המתים מתחייבים במצוות התורה מכח הנפשות שנשבעו, דמאי שנא גוף הנעשה חדש על ידי זרע אב ואם, מגוף העומד וחי בטל התחיה במאמרו יתברך?

הלא בין גופים אלו הנולדים עתה, בין גופים הקמים בתחיית המתים, לא

היו בהר סיני בעת השבועה; ולכן, כמו שגופים הנולדים עתה מתחייבים במצוות התורה, מכח הנפשות שנשבעו, כן גופים הקמים בתחיה יתחייבו במצוות התורה, מכח הנפשות שנשבעו כבר הם בעצמם במעמד הר סיני.

יעמידו שוב חופה

העולה איפוא מדברי ה"בן איש חי", כי כל הקירבה המשפחתית הקיימת כיום, לא יהיה לה אז שום ערך הלכתי; לא לקשר בין אחים ואחיות, ולא לקשר בין איש לאשתו. יוצא מן הכלל הוא הקשר בין בעל לאשתו הראשונה, שקשר זה קיים לא רק בגופים, אלא גם בנשמות. קשר זה שמצד הנשמות לא התבטל בעת המיתה, והוא יהיה קיים גם בתחיית המתים, ואז כמובן הקשר יהיה לו ביטוי גם בגופים שבהם יתלבשו אותם נשמות והם ינשאו זו לזה.

מדבריו צצים ועולים עוד שתי מסקנות:

1) האם כשאותה אשה תחזור לבעלה הראשון, הוא יצטרך שוב לקיים את טקס החופה והקידושין, או שהקידושין שהיו בעולם הזה שרירים וקיימים גם ביחס לעולם התחיה? – ברור שיהיה צורך בנישואין חדשים, שהרי הקשר שהיה לפני כן, בין להיתר ובין לאיסור, מתבטל בעת המיתה, (מה שנשאר הוא רק קשר נשמתי, כאמור), ואם כן יש צורך בהחלט בנישואין חדשים.

2) אשה שהתגרשה ונישאה לאדם אחר, שלפי דין התורה הרי "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה", כן תוכל בעולם התחיה – אם תרצה – לחזור לבעלה הראשון, שהרי כל קשר הנישואין והגירושין בטל ואינו עוד.

יעקב, רחל ולא

אגב, יש מקום לומר שהשאלה שדננו בה תהיה אקטואלית לא רק לגבי אנשים מסויימים, אלא לגבי יעקב אבינו בכבודו ובעצמו:

יעקב הרי נשא שתי אחיות, לאה ורחל, כשהיתר הפשוט לכך היא העובדה שבזמנו עדיין לא ניתנה תורה; אך בתחיית המתים, כשיקומו יעקב, רחל ולאה, לא יהיה מקום עוד להיתר זה, כמובן. אך לפי דברי ה"בן איש חי" האמורים, מובן שיעקב יוכל להמשיך ולחיות עם שתי האחיות, משום שהן לא יוגדרו עוד כאחיות...

ומה יהיה על מצות כיבוד אב ואם? האם גם לה לא יהיה מקום בין הקמים לתחיה, משום שהקשר המשפחתי שלהם התבטל?

ה"בן איש חי" מחלק בין הנושאים. הוא מבאר, כי הקשר בין בן לאביו ולאמו אינו רק מצד הגוף. חיוב הכבוד לאב ולאם הוא גם בגלל שעל ידם נמשך לו חלק הנפש אשר בקרבו. וכיון שמבחינה נפשית הרי אלו הן אותן הנשמות, תמשיך המצוה להתקיים.

בספרי מחברים אחרים נראה, שלא קיבלו את חידושו של ה"בן איש חי". מדבריהם משמע, שגם לאחר תחיית המתים יישאר בתוקפו אותו קשר משפחתי-איסורי שהיה קיים לפני המיתה. אם כך, בגרושה שנישאה לאחר וודאי אין מקום לומר שתוכל לחזור לבעלה הראשון, שהרי חל האיסור של "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה";

אך יש שרוצים לחדש יתירה מזו, שגם כאשר התאלמנה האשה מבעלה ונישאה לאחר, גם אז נחשב הדבר כנישואין לאחר גירושין, ויהיה אסור לאותה אשה לחזור לבעלה הראשון בעת תחיית המתים.

כך כותב ה"ענף יוסף" (ריש פרק 'חלק' בסנהדרין, בשם 'ספר הנצחון'), "ואשה שהיו לה אנשים הרבה, יורינו אז משה רבינו עליו השלום למי היא ראויה. – כי גם הוא יעמוד, ומי יורה לפניו?! [= כלומר: את מי יהיה אפשר לשאול בהלכה אם לא את משה רבינו?]

אך לפי הסברא, ודאי מי שהיו לו נשים רבות, כולן ראויות לו לישראל אצלו [= שהרי מעיקר הדין מותר לאדם אחד לישא כמה נשים]; ואשה שהיו לה אנשים הרבה, נראה שתישאר אצל האחרון. כי, מיתת בעלה הראשון דומה לגירושין, שכתוב 'לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה'. ולכן לראשון אינה ראויה, 'אחרי אשר הוטמאה'."

משיחה מחודשת – יש צורך?

ראינו, איפוא, שתי שיטות כלליות, האם בעת תחיית המתים ימשיכו להיות קיימים אותם גדרים הלכתיים שחלו על הגוף לפני מותו, או שהגוף שיקום נחשב כגוף חדש. נציין, כי שתי שיטות אלו יסודן בקודש עוד במקורות קודמים, שבהם נראית מחלוקת בנושא דומה. שם מדובר על הכהנים

שיקומו, האם יהיו צריכים משיחה מחדש (ליתר הרחבה בכל הנושא – ראה בספר "ימות המשיח בהלכה" חלק א סימנים סו"סז (ובעיקר שם ע' שלד)).

ובכן, במדרש (במדב"ר פי"ה. וכן הוא בתורת כהנים פ' צו פי"ח) נאמר במפורש, שלא יצטרכו משיחה חדשה, כי המשיחה שלפני המיתה מספיקה גם לזמן שלאחר התחיה. אך הרמב"ן (בהשגותיו לספר המצוות שרש שלישי) מוכיח מכמה מקומות את ההיפך, היינו, שכן תהי' משיחה והתקדשות חוזרת של אהרן ובניו הכהנים. והוא מסביר מדוע: "לפי שכבר בטלה משיחתן ממנו ומזרעו בשעת המיתה ויהיו אנשים מחודשים, יצטרכו להתקדש כראשונה, ויהיו המילואים האלה נוהגין בהן" (ליתר הרחבה – ראה בספר "ימות המשיח בהלכה" חלק א סימן סח).

עוד נזכיר, כי ראינו מחלוקת דומה – האם המיתה מבטלת כל מה שהיה לפני כן – לגבי נושא נוסף, הוא ה'סמיכה'.

כידוע, היתה מחלוקת גדולה בין המהר"י בירב לבין הרלב"ח, האם אפשר לחדש את הסמיכה בכח חכמי ארץ ישראל ללא אדם ה'סמוך' מכבר. הרלב"ח סבר, שמי שיסמוך ויחדש את בית הדין הגדול יהיה אליהו הנביא, שהוא בעצמו 'סמוך', ואין הכרח להגיע לחידוש שאפשר לעשות זאת גם בכחות עצמנו. ואילו המהר"י בירב טען כנגדו, שאם כי אליהו חי בגוף ונפש, הרי שלענין דיני התורה, הסתלקותו לעולם העליון מבטלת את כל אותם גדרים הלכתיים שחלו עליו בהיותו בעולם הזה (ראה ב"קונטרס הסמיכה" למהרלב"ח. "ימות המשיח בהלכה" חלק א סימן ב. וש"נ).

את מי ישאלו שאלות?

ולסיום – הבאנו קודם את דברי ה"ענף יוסף" הכותב: "ואשה שהיו לה אנשים הרבה, יורינו אז משה רבינו עליו השלום למי היא ראויה. כי גם הוא יעמוד, ומי יורה לפניו?!" כלומר: משה רבינו הוא שיפסוק את המסקנה בשאלות כגון אלו.

בהקשר זה יצוינו דברי הרב, בעת שביקר אצלו הגאון רבי מרדכי אליהו (ה"ראשון-לציון"), ביום ו' חשון תשנ"ב. וכך נרשמו הדברים:

הרבי: ... כיון שיקויים היעוד ו'אשיבה שופטיך כבראשונה', שיחזור ויעמוד

בית דין הגדול בלשכת הגזית, ישאלו ויבררו אצלם כל הענינים שנשאר
בספק, ויקבלו הפסק דין תיכף ומיד.

הרב אליהו: בנוגע לספקות שיתעוררו בזמן המשיח, מצינו בגמרא
שישאלו אצל משה ואהרן – ולדוגמא: "מתים לעתיד לבוא צריכים הזאה
שלישי ושביעי או אין צריכין (מהשאלות ששאלו אנשי אלכסנדריא את רבי
יהושע בן חנניא), אמר להן .. לכשיבוא משה רבינו עמהם", ומזה משמע שלא
יצטרכו לטרוח לשאול אצל הסנהדרין, כיון שילכו מיד למשה רבינו?

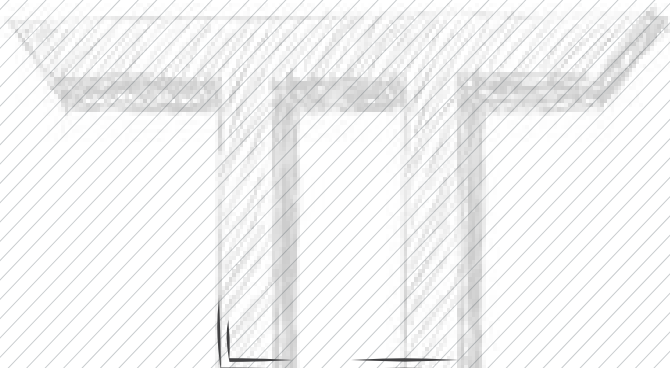
[**הרבי (בחיוך):** אני משתדל להגדיל את כבוד הרבנים ... שיצטרכו לשאול
אצלם.

הרב אליהו: אבל יותר כדאי ללכת ישר למשה ואהרן מאשר ללכת
לסנהדרין].

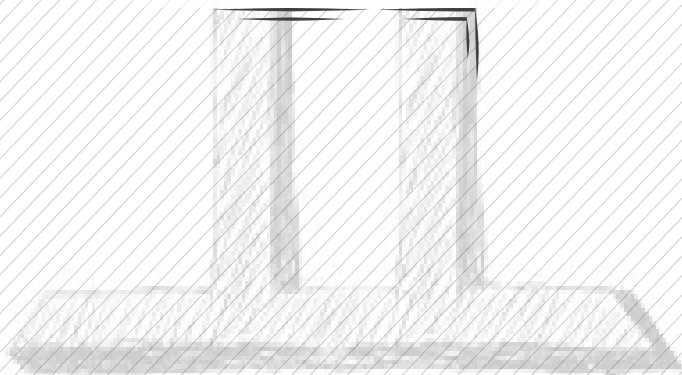
הרבי: אצל משה רבינו ישאלו בנוגע ל'דברים שלמדו מפי השמועה', 'דברי
קבלה' – שקיבלו ע"פ המסורה איש מפי איש עד משה רבינו, 'הלכה למשה
מסיני' – אם קיבל מסיני כך או כך; אבל ב'דברים שלמדים מן הדין', 'באחת מן
המדות שהתורה נדרשת בהן' – כיון שתלוי בדעת הרוב של בית דין הגדול,
'אחרי רבים להטות', לא יועיל הבירור אצל משה רבינו, או משה ואהרן, שהם
רק שנים, אלא יש צורך בהכרעת הרוב דבית דין הגדול של שבעים ואחד.

[ובכגון דא לא מהני מעלת הנבואה דמשה רבינו, שהרי אין נביא רשאי
לחדש דבר, כיון שהתורה 'לא בשמים היא'. וזה שמצינו 'נביאים' בשלשלת
קבלת התורה, כמו ששנינו 'משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע
לזקנים וזקנים לנביאים' – אין זה בתור נבואה, אלא שנמסרה להם הקבלה
ממשה רבינו, והם מסרו הקבלה ('ונביאים מסרוה') לאנשי כנסת הגדולה].

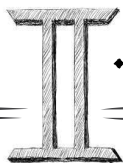
ומטעם זה יש מקום לשינויים בדיני התורה שנקבעה בהם ההלכה על פי
דעת הרוב בבית דין הגדול – על פי דעת הרוב של בית דין הגדול שבימות
המשיח, כמו שכתוב 'אל השופט אשר יהי' בימים ההם', 'אינך חייב ללכת
אלא אחר בית דין שבדורך', ואם דעת הרוב בבית דין הגדול שבימות המשיח
תהיה שונה מדעת הרוב בבית דין הגדול שבדורות שלפני זה, תיקבע ההלכה
כדעת הרוב דבית דין הגדול שבימות המשיח".

ידיים, רגליים,
אבל מי צריך קרביים?

וְנִזְכָּה וְנִחַיָּה וְנִרְאָה

אֲשֶׁר יֵצֵר אֶת הָאָדָם
בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם דְמוֹת תְּבַנְיָתוֹ •

מציאות חדשה – קשה לעיכול...

אחד הדברים שבהם ראה הרמב"ם ראייה חזקה לשיטתו, כי העולם הבא מיועד לנשמות לבדן, ללא הגופים, היא מדברי חז"ל "העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה" (ברכות יז, א).

על כך השיבו החולקים עליו – וסוברים שהעולם הזה מיועד לנשמות בתוך גופים, כי קיימת אפשרות שהגוף יחיה גם ללא אכילה ושתייה, וכמו שמצינו כבר אצל משה רבינו ואלהיה הנביא, שהתקיימו ארבעים יום רצופים ללא מאכל ומשתה (ראה עוד בספר "הנה ימים באים" חלק ב ע' 400 ואילך);

אבל עדיין קשה הדבר מבחינה אחרת: אם אין אכילה ושתייה, לשם מה צריך בכלל את כל חלקי הגוף, שזהו עיקר ייעודם!?

וכך כותב הרמב"ם ב'אגרת תחיית המתים':

"... כל מה שבגוף יחלק על שלשה חלקים. כלים שבהם ישלם המזון .. וכלים שבהם תהיה ההולדה .. וכלים שבהם תקון עניני הגוף, עד שימציא לעצמו כל מה שיצטרך אליו, כעינים ושאר החושים והעורקים והעצבים והמיתרים, אשר בהם ישלמו התנועות כולם. ולולי אלו – לא היה אפשר לבעל חי להתנוועע אל מזונו ולבקשו, ולברוח ממה שהוא כנגדו ומאבד אותו ומפסיד מזגו.

וכאשר לא ישלם מזון האדם רק במלאכות שיעשה ובהזמנות רבות, יצטרך בהן למחשבה והשתכלות – נמצא לו הכח השכלי לזכור בו המלאכות. ונמצאו לו גם כן כלים טבעיים יעשה בהם המלאכות ההן, רצוני לומר: הידים והרגלים – כי הרגלים אינם כלים אלא להליכה בלבד. ופרטי זה הכלל נודעים אצל אנשי זאת החכמה".

ולסיכום עולה, שמטרת חלקי הגוף היא כדי להשיג את המזון ולשמור על קיום המין האנושי. אם כך, טוען הרמב"ם, בזמן שאין בו אכילה, שתיה וכו' – חלקי הגוף פשוט מיותרים!

"והנה התבאר, שהגוף כולו צורך מציאותו – מפני תכלית אחת, והיא: קבלת המזון – להתמדת הגוף, והולדת הדומה – להתמדת מין הגוף ההוא. וכשתהיה התכלית הזאת מסולקת בלתי צריך אליה, רצוני לומר: בעולם הבא – וזה כבר בארו לנו החכמים, זכרונם לברכה: 'שאיין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש' – אם כן הוא באור בהעדר הגוף. שהוא יתברך לא ימציא דבר לבטלה כלל".

הרמב"ם ממשיך ושולל את האפשרות שיהיה גוף, ללא שיהיה בו שום צורך, והוא אף משתמש בביטויים חריפים כלפי אלו שחושבים כך (שלדעתם כן יהיה גוף בעולם הבא, למרות ש"איין בו לא אכילה ולא שתיה"):

"וחלילה לו וחס, שיהיו פעולותיו המתוקנות כפעולת עובדי הצלמים: עינים להם ולא יראו, אזנים להם ולא ישמעו, אף להם ולא יריחון. כן השם יתעלה אצל אלו [= אלו הסוברים שיהיה גוף בעולם הבא], יברא גופות, כלומר – אברים, לא לעשות בהם מה שנבראו בעבורו כלל, ולא לשום סיבה. ואולי בני העולם הבא אצל אלו האנשים אינם בעלי אברים – אמנם הם גופות על כל פנים – ואולי הם כדוריים מקשיים, או עמודים, או מעוקבים – אין אלו הדברים אלא שחוק. מי יתן החרש יחרישון, ותהי להם לחכמה".

"סודות עמוקים" בצורת הגוף

על טענה זו של הרמב"ם השיב מי שהשיב, והביא ראיה ממשה רבינו ואלהיו הנביא, שחיו זמן ארוך ללא אכילה ושתיה, ובכל זאת נשאר הגוף בקיומו. הרי שיש צורך ותוכן בגוף גם ללא עינים אלו.

אך הרמב"ם דוחה תשובה זו, בהסבירו שקיים הבדל פשוט: במשה ואלהיו נשאר הגוף קיים, כי גם המושגים של אכילה ושתיה נשארו בתוקפם, וביטולם היה למשך זמן קצר בלבד; אבל כשבאים מראש 'לתכנן' עולם שלם וארוך ביותר, מדוע להשאיר את הגוף אם הוא מיותר לחלוטין?!

"... לא אליכם כל עוברי דרך, הביטו וראו! משה ואלהיו עליהם השלום, כליהם לא היו לבטלה. ששניהם היו אנשים מבני העולם הזה, אכלו ושתו

לפני המופת ואחריו – ואיך יקישו מזה למציאות הנמשכת, אשר אין תכלית לה, אלא כמו שאמרו חכמינו ז"ל, 'לעולם שכולו טוב', 'לעולם שכולו ארוך'!? איך יהיו בו כלים לגוף לבטלה"?

כיצד באמת מתורצת קושייתו, החזקה לכאורה, של הרמב"ם – לפי שיטת הרמב"ן, חכמי הקבלה והחסידות, שפסקו שהעולם הבא אכן מיועד לנשמות בגופים? איזה מקום יש בעולם כזה למושגים כמו מערכת העיכול וכיוצא בזה?

אלא שהרמב"ן בעצמו, באותו חיבור ידוע שבו הוא מסביר את שיטתו – "שער הגמול", מתרץ את הקושיא. הוא מסביר, שכיון שהגוף, בדמותו ותבניתו הנוכחית, היה שותף לעבודת ה', לכן מן הראוי שגם את שכרו הוא יקבל באופן זה. ועוד, שבצורה זו של הגוף קיימים "סודות עמוקים":

"ואם תשיב עלינו בהיות הגוף מחובר מכלי השימוש לפעולת הנפש לשלשה חלקים שהזכירו אנשי העיון, והם: כלי המזון וכלי הזרע וכלי תיקון הגוף. והגוף בכללו צורך מציאותו היה בעבור תכלית אחת, והוא: אכילת המזון לקיום הגוף ולהוליד דמיונו, וכשתסתלק התכלית ההוא לעולם הבא שאין בו לא אכילה ולא שתיה, יהיה הגוף פועל ריק ואין במעשה האלקים פועל בטל.

– הנה התשובה לכל זה, כי היתה הבריאה הזאת [עד] לזמן תחיית המתים, לצורך השימושים הנזכרים. ואין הקב"ה רוצה בביטולה אחרי כן. ועוד יש בצורה הזאת סודות עמוקים, כי לא היתה היצירה על זה הדמות הפקר בלא טעם, רק לצורך גדול ולטעם נכבד, והעושו יתברך רוצה בקיומו".

בתורת הקבלה ("עבודת הקודש" פמ"ב. הובא בהקדמת השל"ה, "בית ישראל – בית דוד") מוסיפים ומבארים את הנושא. מבואר שם, כי צורת הגוף – אם כי בחיצוניותה היא מורכבת כך מפני סיבות חיצוניות וגשמיות, הרי שבפנימיות הענינים יש בה שרש עמוק. מעבר לצד החיצוני של הענין, קיים כאן ענין פנימי: צורת הגוף ומתכונתו, מהווים סמל ודוגמא למה שקיים בעולמות העליונים. ודרך פרטיו ומרכיביו השונים של הגוף – נמשך עליו האור העליון משרשו ומקורו.

לכן מוכרח הגוף להישאר בדמותו וצלמו, שהרי צורה ומתכונת זו הם הכלי שבו מתקבלת ההמשכה האלוקית. "ואחר זה, אין להשיב ולומר:

אחר שהעולם הבא אין בו שום שמוש משמושי הגוף ואתם גוזרים הקיום והנצחיות עליו, הנה יהיו כליו לבטלה ואין במעשה השם פועל בטל! – כי, הכלים האלה עשויים לתבנית כלי המרכבה, מרכבת הרוכב בשמי קדם, סוד האצילות, ולזה הוא מוכרח שיתקיימו כלים האלה קיום נצחי, לפי שהם מושכים הקיום ממקורם ושרשם”.

מערכת עיכול – למזון הרוחני...

בתורת החסידות אנו מוצאים הסברה מפורטת יותר ב”לקוטי תורה” (דרושים לשבת שובה סה, ד) מוסבר הצורך בכלי העיכול בזמן בו אין אכילה ושתייה, שאמנם אכילה ושתייה גשמית לא תהיה, אך יהיה מזון רוחני, זיו השכינה שהוא יזין וישביע את הגוף. אם כן, לשם כך יצטרכו גם אז את מערכת העיכול, שבאמצעותה יעכל הגוף ויקלוט לתוכו את המזון הרוחני.

ויש כאן, כשמתבוננים בענין, דבר־חידוש נפלא: אותם אברים גשמיים, שבזמן הזה נחשבים, ובצדק, לדבר נחות ושפל דרגה, קרי: האברים המטפלים בקבלת המזון ועיכולו, הם אלו שלעתיד לבוא יהיו ממונים על קבלת וקליטת זיו השכינה!

בלשון ה”לקוטי תורה”: ”גם הגוף והאברים הגשמיים יהיו ניזונים מן הרוחניות, ומה שהן נהנין מזיו השכינה נעשה מזון לגוף ואברים הגשמיים, קרביים ואצטומכא גשמיים .. לעתיד לבוא שיזדכך חומריות העולם .. אזי יהיה נמשך מזון עליון למטה גם במקום החושך, באברים הגשמיים”.

אלא, שחלק מתפקידה של מערכת העיכול היא, להפריד מהאוכל את הפסולת שבו ולסלק אותה מתוך הגוף, כך שישאר בגוף רק החלק הטוב והנצרך שבמזון. ולכאורה, איך אפשר לומר דבר כזה לגבי המזון הרוחני, זיו השכינה, שבו וודאי אין פסולת!?

מתרץ על כך כ”ק אדמו”ר ה”צמח־צדק” (אור התורה דברים ע’ קנד), שגם ענין זה, של סילוק הפסולת, יהי לעתיד לבוא... למה הכוונה? הוא מסביר, שאז עם ישראל יעמוד הרי במפלס העליון, בקירבה הגדולה ביותר לקב”ה, יותר אף מכל המלאכים, העולמות העליונים וכל הברואים. וכך, החיות האלוקית לכולם תעבור, למעשה, דרך ישראל:

המזון הרוחני שיתקבל בגוף יהיה מורכב מחלק נעלה יותר, שהוא יתן

חיות ומזון לגוף היהודי הנעלה, ויהיה בו גם חלק נחות יותר, שיעמוד בדרגה נחותה מכדי לשמש מזון וחיות עבור הגוף היהודי עצמו, ואותו הוא יעביר לשאר חלקי הבריאה. זהו, איפוא, ענינה של מערכת העיכול, שתפריד בין החלק הנעלה שבחיות האלוקית – שהוא יישאר בגוף להחיותו, ובין החלק הנחות יותר – שהוא יסולק מהגוף ויעבור לחלקי הבריאה הנוספים.

נראה את הדברים בלשונו של ה"צמח־צדק":

"...קרביים העליונים, הם המבררים שפע הרוחניות הנמשך מלמעלה שמתחלק לכמה מדריגות שונות – המובחר נמשך בעולמות עליונים והפסולת בעולמות התחתונים כו'; אם כן יש לומר, שעל דרך זה ישמשו גם כן הקרביים והמעיים שבאדם, שיהיו הם גם כן ביכולתן לברר האור והשפע שיהיה נמשך על ידי האדם לעולמות. וכמו שידין יהיו כלים ממש ל'חסד' ו'גבורה' שלמעלה, וראשו ל'חכמה־בינה־דעת' דאצילות, כן האצטומכא והמעיים יהיו כמעלת הקרביים העליונים המבררים השפע כו', שיומשך לעולמות שלמטה מהם ודומם צומח חי מדבר..."

חתן וכלה,
או חתן עם כלה?

וְנִזְכָּה וְנִחַיָּה וְנִרְאָה

קוֹל שְׁשׁוֹן וְקוֹל שְׂמָחָה • קוֹל חֶתֶן וְקוֹל פְּלָה •
מְשַׁמַּח חֶתֶן עִם הַפְּלָה :

ה"כלה" המיועדת – בעלת קול גבוה

העולם שלנו מורכב ממערכת יחסים הדדית, של 'משפיע' ו'מקבל'. כל דבר בעולם אינו חי בצורה עצמאית ונפרדת, אלא יש לו קשר עם גורמים שמחוץ לו. או שהוא משפיע להם, מעניק להם ממה שיש לו – או, לחילופין, שהוא אינו מסתדר בכחות עצמו וצריך להגיע לעזרה וקבלת סיוע מאחרים. האמת היא, שהחלוקה הזאת ל'משפיע' ו'מקבל' אינה חדה וברורה, כי בדרך כלל קיימים בכל אחד שני התחומים, הוא גם 'משפיע' דבר מסויים שיש לו לאחרים, אבל למען דברים אחרים שאין לו הוא נצרך להגיע למישהו נוסף ולהיות 'מקבל' ממנו.

יש את הדוגמאות הקלאסיות למושג של 'משפיע' ו'מקבל'. רב ותלמיד – הרב משפיע מחכמתו לתלמידיו, והתלמידים הם מקבלים ממנו; שמש וירח – השמש משפיע מאורו לירח, והוא מקבל את האור הזה בתוכו ומאיר אותו אלינו. קיימת דוגמה נוספת, שבה רואים את הקשר העמוק והחיוני שבין ה'משפיע' וה'מקבל', והיא מהזוג של חתן וכלה, בעל ואשה. הרי כל קיום העולם והמשכיותו תלויה בחיבור זה שבין ה'משפיע' – האיש, לבין ה'מקבל' – האשה, ובנוסף לכך, גם השלימות האישית של האיש והאשה נוצרת רק על ידי חיבורם יחד, כמבואר בדברי חז"ל.

אחד מהרעיונות שמודגשים בתורת החסידות בנושא הגאולה העתידה, הוא השינוי הגדול שיחול אז בכל התחום הזה של 'משפיע' ו'מקבל', על כל ביטוייו ומרכיביו (ראה גם בספר "הנה ימים באים" חלק א ע' 210). בעוד בזמן הזה אנו מתייחסים ל'משפיע' כבעל עליונות על ה'מקבל', ובפשטות: ה'מקבל' זקוק להגיע ל'משפיע' בעוד ה'משפיע' אינו צריך את ה'מקבל' – הרי לעתיד לבוא יתייחסו לכל העניין בצורה הפוכה. אז יתברר ויתגלה לעין כל, כי בזכות

ה'מקבל' – התחתון, לכאורה, ביחס ל'משפיע' – מתעלה ה'משפיע' בצורה שלמעלה באין ערוך ממה שיש בו בכחות עצמו. דוקא ב'מקבל' קיימת מעלה גדולה ועילאית, הרבה יותר ממה שיש ב'משפיע', בבחינת "מתלמיד ייתר מכולם".

"מהרה ישמע" – ולא עכשיו!?

לאחר הקדמה זו, נוכל להבין את נוסח הברכה השביעית מתוך 'שבע ברכות' לנישואין, שם נאמרת תפילה ובקשה לגאולה השלימה: "מהרה ה' אלקינו ישמע בהרי יהודה ובחוצות ירושלים, קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשחה נגינתם". והברכה מסתיימת: "ברוך אתה ה', משמח חתן עם הכלה".

וכאן נשאלות כמה שאלות:

1) בפשטות מבינים את הבקשה שבברכה זו, כבקשה כללית על הגאולה. היינו: תבוא הגאולה, ואז נשמע את אותו "קול חתן וקול כלה", לא כאן, במקום וזמן הגלות – אלא "בהרי יהודה ובחוצות ירושלים". אלא שכאשר מדייקים בנוסח הברכה, נראה שכוונתה היא יותר משמעותית – שרק בבוא הגאולה אז נשמע לראשונה את "קול חתן וקול כלה", שכיום אינם נשמעים. למה הכוונה?

2) מה פשר החלוקה ל"קול חתן" ו"קול כלה" – הרי קול שמחת הנישואין הוא דבר שנעשה לכבוד החתן והכלה יחד! היה מתאים יותר, לכאורה, לומר: "קול חתן וכלה", במשותף. מה ענינה של הפרדה זאת?

3) הברכה מסתיימת במלים "משמח חתן עם הכלה", בעוד הברכה הקודמת – הששית במספר – מסתיימת במלים "משמח חתן וכלה". כלומר: בסיום הברכה הקודמת משווים את שמחת החתן והכלה – "משמח חתן וכלה", ואילו בברכה האחרונה נראה שיש הבדל בין השנים לענין השמחה – "משמח חתן עם הכלה", לא בחטיבה אחת ממש.

”עיקר השמחה מן הכלה”

נתחיל מההסבר בנקודה השלישית והאחרונה שהעלינו. ההבדל בנוסח שתי הברכות נובע מחילוקי הזמנים שביניהם. הברכה הששית מדברת על נישואין בזמן הזה, ולכן היא נוקטת בנוסח ”משמח חתן וכלה”; ואילו הברכה השביעית עוסקת בזמן הגאולה, אותו זמן עליו אומרים ”מהרה ישמע בהרי יהודה” – ועל זמן זה מתאים לומר ”משמח חתן עם הכלה”.

בזמן הזה, כאמור, ה’משפיע’ נתפס כעליון וכעיקרי ביחס ל’מקבל’. וכך, כשמדברים על שמחת החתן והכלה, הרי מי שמתחיל בשמחה הוא החתן, ודרכו ובאמצעותו מקבלת גם הכלה. וכפי שאמרו חז”ל (ר”ה ו, ב): ”אשה – בעלה משמחה”; זה פשר הנוסח ”משמח חתן וכלה” – השמחה היא לחתן, וממנו מקבלת גם הכלה.

אך לעתיד לבוא, כשתתגלה מעלת ה’מקבל’, אז ישתנה כל מהלך הדברים. עיקר ותחילת השמחה לא תהיה בחתן, אלא אדרבה: עיקר השמחה תהיה בכלה, והחתן הוא זה שישמח ויקבל מתוך שמחה זו שבכלה. ”משמח חתן עם הכלה”.

הכלה תשמיע את קולה

ברוח זו נוכל להבין את הנוסח של ”מהרה ישמע בהרי יהודה ובחצות ירושלים.. קול חתן וקול כלה”. הכוונה ב”קול חתן וקול כלה” אינה רק לקול השמחה שמרימים לכבודם, אלא לקול של החתן והכלה עצמם. ובכן, בזמן הזה אין אנו שומעים ”קול כלה”, ומדובר בחידוש של לעתיד לבוא, שאז דוקא ישמע קול חתן וקול כלה.

היום איננו שומעים ”קול כלה”. כאשר החתן נותן את הטבעת לכלה ואומר לה ”הרי את מקודשת לי”, היא אינה עונה לו מאומה, אלא מתקדשת על ידי שתיקתה. שומעים רק את קול החתן ולא את קול הכלה.

”וזהו שנאמר בחנה וקולה לא ישמע’, שאין לה קול כלל מעוצם הביטול לגבי בחינת המשפיע. ועל כן, מיד שאומר החתן ’הרי את מקודשת לי’, שותקת בבחינת ביטול, לבטל רצונה אליו, בלי שיהיה נצרך להשיב לו ’הן’, כי אין לה קול ודיבור, ובשתיקה זו מתקדשת לו וקולה לא ישמע כלל;

אבל לעתיד לבוא ד'אשת חיל עטרת בעלה', יהיה לכלה בחינת קול ודיבור בהתפשטות בפני עצמה, עד שתהיה משפיע לבעלה. וזהו 'קול כלה', שיהיה לכלה קול. ודוקא לעתיד לבוא 'ישמע בערי כו' קול כלה', ולא עתה, שבשתיקה מתקדשת, וד"ל" (מאמרי אדמו"ר האמצעי – דרושי חתונה, ע' תרלו).

וליתר ביאור:

רעיון זה המוסבר ביחס לחתן וכלה המוכרים לנו, מהווה משל והשתקפות למערכת היחסים בין ה'חתן' וה'כלה' העליונים, בספירות הקדושות. 'חתן' מכוון למדות האלוקיות שמרוממות מהעולם ומשפיעות בו, ואילו ב'כלה' הכוונה היא לספירת ה'מלכות', שמנהיגה את כל היקום ונמצאת במרכז העולם המוגבל שלנו. המדות האלוקיות, הקרובות למקור החיים האלוקי, נחשבות 'משפיע', והם שנותנים את החיות המצומצמת אל ספירת ה'מלכות', שמקבלת מהם ומחיה את העולם.

ובמלים יותר קרובות אלינו – 'חתן' הוא הקדוש ברוך הוא, ו'כלה' היא כנסת ישראל. הקב"ה, מקור החיים, מופשט ומרומם מהעולם, והוא 'משפיע' אל נשמות ישראל, שירדו והתלבשו בגופים גשמיים, עוסקים בעניני העולם ופועלים בזיכוכם והעלאתם לקדושה. כנסת ישראל נקראת בשם 'כלה', מלשון כליון, כלות הנפש שיש בנשמות ישראל אל הקב"ה; "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'". כל העת עומדים נשמות ישראל בצמאון ובהשתוקקות לצאת מתוך חושך והבלי העולם, ולקבל את השפע האלוקי מהאור העליון. בכך מקביל הדבר לכלה שלמטה, עליה נאמר: "ואל אישך תשוקתך".

ובכן, בזמן הזה, זמן הגלות, שומעים רק את קול החתן, ולא את קול הכלה. – 'קול' משמעותו התגלות של תוכן פנימי שנמצא בתוך המדבר. אדם משתמש בקולו כדי להביע ולבטא תוכן פנימי שקיים בתוכו, רגש אישי או רעיון מעניין. ובזמן הזה ה'חתן' – המדות העליונות – משמיע את 'קולו'; הוא מגלה ומשפיע מתוך החיים האלוקיים שבו אל ה'כלה', אל ספירת ה'מלכות', אל נשמות ישראל, שמקבלים ממנו.

את ה'קול' של ה'כלה', לא שומעים. ספירת ה'מלכות', מרכז החיים של העולם שלנו, וכך נשמות ישראל, אינם מוציאים החוצה ומביאים לידי גילוי את התוכן הפנימי שבהם; כל הכיוון הוא הפוך: ספירת ה'מלכות' עומדת בתנועה של התבטלות גמורה, 'שתיקה' והכנעה, מתוך רצון לקבל ולהתאחד עם השפע האלוקי של ה'חתן' שלמעלה ממנה. אין מענינם של נשמות

ישראל להביע את ה'קול' שלהם; אדרבה, כל ענינם הוא להתבטל, לקלוט ולהפנים את האור האלוקי שהם מקבלים מהקב"ה. כמו התלמיד היושב לפני רבו, שאין ענינו לדבר ולהביע את רעיונותיו שלו, אלא אך ורק להקשיב לדברי תורתו של הרב ולהפנים אותם בתוכו.

ספירת ה'מלכות' תתעלה ותתרומם

כך בזמן הזה, כאשר יש מרחק רוחני בין ה'חתן' לבין ה'כלה', והמעמד הרוחני הנחות של ספירת ה'מלכות' דורש ממנה (לא להביע את 'קולה' שלה, אלא) להתבטל ולקבל מהאור העליון של ה'חתן', המדות האלוקיות. אולם לעתיד לבוא, לאחר שיושלם בירור וזיכוך העולם, לא תהיה עוד ספירת ה'מלכות' במעמד רוחני נחות לגבי המדות העליונות. לאחר שהיא קיבלה את השפע האלוקי במשך כל זמן הגלות, אור אלוקי שהופנם בה והפך להיות חלק ממנה, תוכל גם היא 'לדבר'; כבר יש בה תוכן פנימי משלה, ומעתה אפשר לשמוע את 'קול הכלה', כיצד ספירת ה'מלכות' מגלה ומביאה לידי ביטוי את האור האלוקי 'שלה', שבתוכה.

זאת ועוד: לא זו בלבד שגם ל'כלה', ספירת ה'מלכות', יהיה אז 'קול' משלה, אלא שהיא אף תתעלה למעלה מדרגתם של המדות העליונות. אמנם בזמן הזה נחשב העיסוק של ספירת ה'מלכות' בבירור וזיכוך עניני העולם כהשפלה וירידה, אבל לעתיד לבוא, לאחר שיושלם בירור העולם והוא יבוא על תיקונו, אז תתגלה התוצאה מפעולתה של ספירת ה'מלכות', ומבחינה זו קיימת מעלה גדולה באותה התעסקות עם עניני העולם, משום שדוקא באמצעות התעסקות זו מגיעים לגילוי אלוקי יותר נעלה מאשר הגילוי ה'רגיל' של המדות העליונות. תתגלה מעלת ה'מקבל' ביחס ל'משפיע', בבחינת "אשת חיל – עטרת בעלה".

**כיפורים - כמו פורים,
מה דומה ומה שונה?**

וְנִזְכָּה וְנִחַיָּה וְנִרְאָה

3

וּבְעֶשְׂרֵי הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרֵא קָדְשׁ יִהְיֶה לָּכֶם וְעֲנִיָּהֶם
אֶת־נַפְשֵׁיכֶם כָּל־מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ:

"יום כפורים" – כמו פורים

קיים מדרש מפורסם (יל"ש משלי רמז תתקמד), המצביע על יחודיותו של חג הפורים לעתיד לבוא, ואומר כי "כל המועדים עתידין ליבטל", ורק "ימי הפורים – אינן בטלין לעולם". המקור לכך הוא מהאמור במגילת אסתר (ט, כח): "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים, וזכרם לא יסוף מזרעם", כלומר: פורים ישאר חג גדול לנצח נצחים. מדרש זה כבר נידון והוסבר בהרחבה במקומות אחרים (ראה בהרחבה בספר "הנה ימים באים" חלק א' ע' 203 ואילך).

אך לא כל יום פורים... בשורות הבאות נדון בעתידו של מועד נוסף שמוזכר שם במדרש: יום הכפורים. דעתו של רבי אליעזר היא, ש"אף יום הכפורים לא יבטל לעולם, שנאמר (אחרי טז, לד) 'והיתה זאת לכם לחוקת עולם'". מה באמת צפוי להיות ביום הכפורים בימות המשיח?

יישארו בולטים

בכללות דברי חז"ל אלו, מבארים המפרשים כי אין הכוונה כפשוטו. אין הפירוש שלא יחגגו את חג הפסח, חג השבועות וחג הסוכות, שהם מצוות מפורשות מן התורה. הכוונה היא למעמד ולחשיבות שתניתן להם אז. בעוד כיום החגים והמועדים הם בולטים מאוד בתוך חיי היום יום, מתקבלים בחביבות ובשמחה יתירה, הרי שבימות המשיח, על רקע הרווחה והשמחה שתשרור במשך כל הימים כולם, לא יתפסו החגים כדבר כל כך מיוחד ויוצא דופן, שהרי גם הימים הרגילים של השנה יהיו טובים ושמחים.

במה שונים פורים ויום הכפורים מיתר המועדים, שלכן אליהם ימשיכו

להתייחס בחשיבות מיוחדת גם בתקופה נעלית זו? – מוצאים אנו על כך מספר הסברים:

הרדב"ז מסביר (שו"ת הרדב"ז ח"ב סי' תתכא. ועד"ז ראה במאמר ד"ה ליהודים היתה אורה, תשי"ב), כי שני מועדים אלו יישארו משתי סיבות הפוכות: פורים יישאר משום שהוא יום שמציין הצלה מיוחדת של עם ישראל, נעלית יותר ממה שהיה בחגים האחרים, שלכן גם שמחתו גדולה לאין ערוך, ולכן היא תורגש ותבלוט גם על רקע ימי השמחה של הגאולה; ואילו את יום הכפורים ימשיכו לציין במיוחד, משום שמלכתחילה אין ענינו שמחה, כך שהיא הנותנת: "אין השמחה מבטלת עינוי. דאדרבה, כל מה שיהיה אדם בשמחה ותענוג, מרגיש בעינוי יותר". אם כן, דוקא על רקע השפע המופלג של ימות המשיח, יתבלט יום הכפורים עם התענית שבו.

המהר"ל מפראג (בספרו 'תפארת ישראל' פנ"ג) רואה את פורים ויום הכפורים כשני מועדים בעלי מכנה משותף: גם פורים וגם יום הכפורים, הוא מסביה, מציינים את יציאת עם ישראל ממוות לחיים, התגברות שיכולה לבוא רק מכח עליון במיוחד; בפורים היתה הצלה מגזירת המוות של המן, וביום הכפורים מדובר בהצלה מדין מיתה – "שהאדם אשר הוא חוטא ונגזר עליו המיתה, יחזור לו החיים .. ולכן ראוי שאלו שני מועדים בפרט לא יהיו בטלים לזמן התחיה, כי אלו המועדים הם גם כן ממין אותו העולם ודוגמתו .. אלו שני המועדים גם כן כך [= כענינה של תחיית המתים], שאחר שנגזר המיתה – חזר החיים מן השם יתברך".

בתורת החסידות (מאמר ד"ה להבין מארז"ל כל המועדים, תש"ז) מבואר הענין הפנימי שבדבר. ענינם של החגים הוא גילוי אור אלוקי גדול ונעלה, אבל מתאפיין בהגבלה מסויימת. והנה, בבוא הגאולה תהיה התגלות מתמדת של האור האלוקי הבלתי מוגבל והבלתי מופשט. כיון שכן, שמחת המועדים לא תהיה מורגשת. הדבר דומה לנר שמאיר בצהרי היום, כשהשמש זורחת במלוא עוזה. אי אפשר לומר שהנר אינו מאיר בפועל, אבל עם זאת ברור שאין לו שום ערך וחשיבות.

החג היחיד שיחזיק מעמד הוא חג הפורים, משום שהוא מבטא התגלות אלוקית בלתי מוגבלת, שמשותווה לגילוי העתידי. גם יום הכפורים מתאפיין בגילוי האור האלוקי הבלתי מוגבל, שלמעלה מצמצום המדות והספירות. הדבר בא לידי ביטוי בכך שביום זה מגלה הקב"ה לבני ישראל את אהבתו

הבלתי מוגבלת אליהם, שבגללה הוא 'מעביר על מדותיו' ומוחל על הפשעים והעוונות. לכן אומר רבי אליעזר, שגם יום זה, כמו חג הפורים, יישאר קיים בחשיבותו לנצח, גם כאשר יתגלה האור האלוקי הבלתי מוגבל לעתיד לבוא.

דומה לפורים – אבל שונה

אמנם, קיימת דעה שיום הכפורים שונה מפורים והוא כן יתבטל. וזאת משום שאמנם פורים ויום הכפורים שווים בכך ששניהם הם ימים שבהם יש התגלות בלתי מוגבלת של הקב"ה, אך הם שונים בצורת קליטת וקבלת ההתגלות מצידם של בני ישראל.

הדרך לקליטת הגילוי האלוקי ביום הכפורים היא על ידי התנתקות והתבדלות מעניני הגוף והגשמיות. רק באמצעות הימנעות מאכילה, שתייה והנאות אחרות, כלומר התעלות והתרוממות מהמצב הטבעי בו נמצא האדם, מקבל האדם את הגילוי המיוחד. הווי אומה, האדם במציאותו הוא, במצבו הרגיל, אינו מסוגל לקבל את הגילוי האלוקי, וכדי לקבל את ההתגלות עליו לצאת ממציאותו ולהידמות למלאך;

בפורים, לעומת זאת, מתקבל הגילוי האלוקי באדם, כפי שהוא נשאר במציאותו הוא. היהודי מקבל את ה'עד דלא ידע' מתוך שמחה של הגוף הגשמי: סעודה ומשתה, ופורים אף מוגדר (עקרונית) כיום שמותר בעשיית מלאכה. ההתגלות האלוקית נקלטת ומתלבשת בגדרי הגוף עצמו.

מבחינה זו, הגילוי של הגאולה העתידה דומה לגילוי שבפורים, כי ההתגלות שתהיה אז תחדור בתוך האדם כפי שהוא במציאותו הוא. לכן, לפי שיטה אחת, דווקא פורים יישאר אז בחשיבותו, ואילו חשיבותו של יום הכפורים – שמציין אמנם התגלות בלתי מוגבלת, אך כזו שלצורך קליטתה יש להתנתק מהמצב הטבעי והרגיל של הגוף – תתבטל אף היא.

בכי של התרגשות ושמחה

לפי זה, שהחידוש של הגאולה הוא בכך שהגילוי האלוקי יחדור בתוך המצב הטבעי של הגוף עצמו, שוב יש להבין את שיטת רבי אליעזר האומר שגם יום הכפורים יישאר בחשיבותו לעתיד לבוא: איזה ערך יש ליום בו

מקבלים את הגילוי האלוקי דרך הסתלקות מעניני הגוף, בעידן בו הגילוי האלוקי המושלם חודר גם בתוך הגוף הטבעי?

אך האמת היא, שגם בימות המשיח מוצאים אנו סוג של התגלות אלקות שאינו נתפס ממש בגדרי הגוף והאדם צריך 'לצאת מעצמו' כדי לקבלו. כך נאמר על הגאולה וקִיבוץ הגלויות: "בבכי יבואו" (ירמי' לא, ח). מה פשר הבכיה בתוך ימות המשיח? מוסבר, כי אין זו בכיה של מרירות וכאב, אלא אדרבה, בכיה של שמחה גדולה.

בכי בא כתוצאה מהתרגשות גדולה של נפש האדם, באופן שהוא לא יכול לסבול ב'כלים' המוגבלים שלו, ולכן עוצמת התחושה אינה יכולה להישאר בתוך הנפש פנימה ופורצת החוצה בצורת דמעות. יש שההתפרצות הבלתי נסבלת היא מחמת כאב גדול שהאדם אינו מסוגל לעכל ולקלוט, ויש להיפך, שהאדם מרגיש לפתע רוממות ושמחה בלתי מוגבלת, וגם כאן ה'כלים' לא יכולים לסבול זאת בתוכם ועוצמת ההתרגשות פורצת החוצה.

כך מסופר על רבי עקיבא, שכאשר גילו לו את הסודות של 'שיר־השירים' זלגו עיניו דמעות (זח"א צח, ב); וכך גם בגאולה, לפחות בהתחלת הגאולה, בני ישראל שאינם רגילים לכזה גילוי נעלה, לא יוכלו לעכל ולקלוט זאת, וכך יפרוץ הבכי. מכל מקום, לפי זה מובן שכן אפשר להתאים את העבודה הרוחנית של יום הכפורים, הדורשת התעלות מעל הגבלות הגוף, עם הגאולה, משום שגם בגאולה יש את המוטיב של הבכייה, שמשמעותו היא שההתגלות האלוקית מוציאה את האדם ממצבו הטבעי. ומכאן ביאור דעתו של רבי אליעזר, שגם יום הכפורים יישאר במעמדו בימות המשיח.

סעודה הגיגית בעיצומו של יום הכפורים

ולטובת אלו שאינם מחבבים לצום... נציין שבמקורות מוזכרת אפשרות שלעתיד לבוא יום הכפורים אכן ישתווה לפורים, במובן זה שלא יצטרכו אז לצום, אלא יוכלו לקלוט את הגילויים הנעלים ביותר תוך כדי שהגוף נשאר במצבו הרגיל ובתנאי הרגילים, כאכילה ושתייה וכו'. כך נאמר בספר 'תיקוני זוהר' (תיקון כא): "עתידין לאתענגא ביה ולשינויי ליה מעינוי לעונג". היינו, שתמורת זאת שבזמן הזה נחשב יום הכפורים ליום עינוי, הרי שלעתיד לבוא הוא יהפך ליום עונג; אם כי יש המסבירים את הדברים במשמעות אחרת, ולדעתם לא יתכן לומר שעצם מצות התענית תתבטל.

(ראה בענין זה: שיחת ש"פ קרח תש"נ. התוועדות תנש"א ח"ב ע' 339 הערה 9. רשימת המנורה' סעיף סח. "פרי צדיק" – לרבי צדוק הכהן מלובלין – ח"ה מוצאי יום הכפורים פ"ב. דעת תורה להמהרש"ם אורח חיים סוף סי' תרפו)

אלא שכל הדיון הוא ביחס לתקופה הכללית של ימות המשיח, האם גם אז יתענו ביום הכפורים אם לאו; אולם במצב בו משיח מגיע בימים הסמוכים ליום הכפורים, כך שיום הכפורים הוא בתוך תקופת 'חנוכת הבית' – כאן אין ספק כי את יום כפור זה יחגגו מתוך שמחה, אכילה ושתיה.

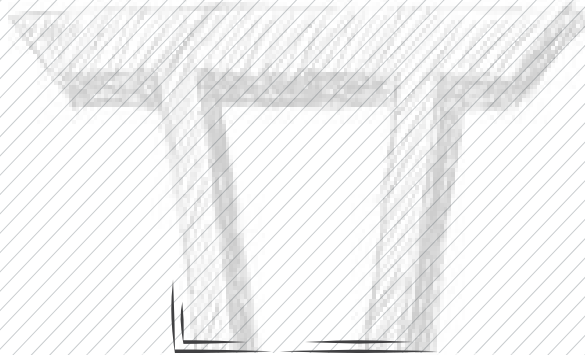
ואלו דברי הרבי בשיחתו מיום ערב יום הכפורים תשנ"ב:

"בנוגע לחנוכת בית המקדש הראשון איתא בגמרא (מועד קטן ט, א), ש'אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים (לפי ששבעה ימים שלפני סוכות עשו כל יום שמחה ומשתה), והיו דואגים כו', יצתה בת קול ואמרה להם: כולכם מזומנים לחיי העולם הבא' – פסק דין בתורה הלכה למעשה.

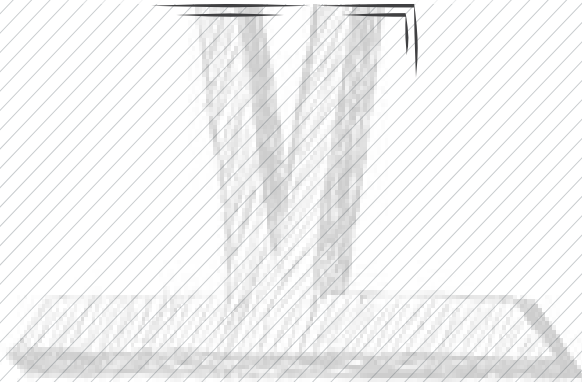
ומזה מובן גם (ובמכל שכן וקל וחומר) בנוגע לחנוכת בית המקדש השלישי, שכאשר תהיה התחלתה תיכף ומיד ממש, לפני כניסת יום הכפורים – לא יתענו ביום הכפורים, ואדרבה, יעשו שמחה ומשתה, סעודה בלחם ודגים ובשר ויין ..

ואז יהיה גם הענין ד'יום רצון לה'" (שאומרים בהפטרות יום הכפורים) – לא באופן של עינוי, אלא באופן נעלה יותר – מתוך שמחה הכי גדולה, למעלה ממדידה והגבלה, 'עד דלא ידע', כמו שמחת פורים, ובאופן נעלה יותר משמחת פורים – יום הכפורים, בכ"ף הדמיון (לא לגריעותא, כהפירוש הרגיל, אלא) למעליותא, כיון שהשמחה דיום הכפורים היא בעילוי שלא בערך משמחת פורים...

ועוד לפני שחוגגים בבית המקדש את יום העשירי בתשרי, אוכלים בבית המקדש את הסעודה דתשיעי בתשרי שמתכוננים לאכול עתה, ובסעודה זו אוכלים ושותים (לא רק דגים ובשר ויין סתם, אלא) את הליתין ושור הבר ויין המשומה, ונעשית סעודה והתוועדות חסידית..."

גלותי או גאולתי,
פורים - אז, היום ומחר

וְנִזְכָּה וְנִחַיָּה וְנִרְאָה

אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִקְרָא מִנְּפֵאָה:

החלק החשוב של התנ"ך

הרמב"ם, בסיום הלכות מגילה, מדבר על פורים כפי שיחגגו אותו בימות המשיח, ואלו דבריו: "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח, חוץ ממגילת אסתר, והרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטלין לעולם. ואף על פי שכל זכרון הצרות יבטל, שנאמר 'כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני', ימי הפורים לא יבטלו – שנאמר 'ימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם'".

הרמב"ם מדגיש כאן, איפוא, את מעלתם של שני פרטים: של מגילת אסתר, שגם כאשר כל הנביאים וכל הכתובים ייבטלו הרי היא קיימת ואינה בטלה לעולם; ושל ימי הפורים, שגם כאשר יבטלו 'זכרון הצרות' שהיה לישראל במהלך הדורות, הרי שימי הפורים לא יבטלו לעולם, לא יעברו מתוך היהודים וימשיכו לחגוג אותו לנצח.

הרבי הקשה (שיחת פורים תשכ"ח), לשם מה מביא הרמב"ם את שני הפרטים הללו בתוך ספרו, ספר ההלכות ("הלכות הלכות", כלשון הרמב"ם בהקדמת ספרו)? ב'הלכות מגילה' בא הרמב"ם לבאר את ההדרכות המעשיות הנחוצות לימי הפורים ודיניהם, ולא זהו המקום המתאים, לכאורה, להבאת מדרשים נאים במעלת מגילת אסתר וימי הפורים, שאינם מוסיפים בעצם ההוראות המעשיות שאדם נדרש לדעת כדי שידע כיצד לנהוג?

אלא, שדברי המדרש הללו יש להם השפעה על הנהגתו המעשית של יהודי בפורים. הא כיצד? – לפי ההלכה, נדרש האדם בפורים לשמוח יותר מבכל יום טוב אחר. "עד דלא ידע", ובלשון הרמב"ם (הל' מגילה פ"ב הט"ו): "שותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו", דבר שלא עושים, כמובן, בימים

טובים אחרים. ובכן, האדם עשוי לשאול: מדוע באמת עלי להגיע בפורים לכזו שמחה מיוחדת שאין דוגמתה? ואין זו שאלה עיונית-מופשטת גרידא, אלא שאלה הנוגעת בעצם רגש השמחה; קשה לשמוח בשמחה כה גדולה כאשר לא מבינים 'לשמחה מה זו עושה', מה כל כך מיוחד בפורים לגבי כל יתר החגים.

לכן רואה הרמב"ם לנכון להביא את המדרש הזה המפליא במעלתם הגדולה של ימי הפורים, שגם כאשר החגים האחרים יתבטלו – ימי הפורים לא יבטלו. בכך מקבל האדם נתינת טעם מסויימת, מדוע עליו לשמוח בפורים יותר מבכל יום טוב אחר, והדבר אכן מיקל עליו להרגיש שמחה מיוחדת ופורצת גבולות.

מעין זה גם בענין מגילת אסתר. אדם עשוי שלא להקפיד כל כך על קריאת המגילה וקדושתה, מתוך טענה כי המגילה אינה ספר כה קדוש, והא ראייה – לא מוזכר בה שמו של הקב"ה אפילו פעם אחת! את הטעות הזאת בא הרמב"ם לשלול, והוא מדגיש כי אדרבה: המגילה היא דבר כה קדוש ונעלה, שגם כאשר כל הנביאים וכל הכתובים עתידיים להיבטל, מגילת אסתר תישאר נצחית. בהלכה זו מקנה הרמב"ם לאדם את ההתייחסות הנכונה לימי הפורים ומצוותיהם.

למדו את ההלכות היישר מהתורה

ועתה לעצם הענין: אמת שהלכה זו מפליאה במעלת ימי הפורים ומגילת אסתר ונותנת לנו יחס שונה ונעלה ל'כל החגיגה', אבל מה באמת פשר הדברים? כשנרצה לדייק, השאלה הקשה אינה כל כך על הפן החיובי, על זה שפורים ומגילת אסתר יישארו נצחיים, אלא דוקא על הפן השלילי, זה ש'כל הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל', וכך גם החגים (שנקבעו הרי לזכרון הצרות) יתבטלו – כיצד זה ייעלמו להם לפתע (ודווקא בימות המשיח שכל כך חיכינו להם...) מושגים כה קדושים ונעלים שמהווים חלק בלתי נפרד מההוי היהודי!?

ובכן, בענין ביטול המועדים – מלבד ימי הפורים שיישארו בקיומם – כבר עסקנו במקום אחר (ראה במאמר הקודם – ו'ש"נ); וכעת נדון בענין השני, ביטולם של הנביאים והכתובים לנוכח מגילת אסתר שתתקיים נצחית.

מקור הדברים הוא בתלמוד ירושלמי (מגילה פ"א ה"ה), וכך נאמר שם: "ר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. ר' יוחנן אמר: הנביאים והכתובים עתידין ליבטל, וחמשת ספרי תורה אינן עתידין ליבטל. מה טעמא? 'קול גדול ולא יסף' (ואתחנן ה, יט). רשב"ל אמר: אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל, נאמר כאן 'קול גדול ולא יסף', ונאמר להלן 'וזכרם לא יסוף מזרעם' (אסתר ט, כח). הלכות – הליכות עולם לו' (חבוקק ג, ו)".

הווי אומר: מדברי הכתוב, שנאמרו בהקשר למתן תורה: "קול גדול ולא יסף", ומשמעותם היא שדברי הקב"ה בעשרת הדברות לא פסקו, למדים שרק התורה – שהיא "בעשרת הדברות כל התורה כלולה בהן" – היא זו שיש לה קיום נצחי ואינה עתידה לפסוק ולהתבטל; בעוד כל מה שאינו חלק מהתורה עצמה, אלא חלק מהנביאים והכתובים, אלו כן עתידים להתבטל ולפסוק ואינם עתידים להתקיים לנצח. אך על כך מוסיפים, שהוא הדין גם למגילת אסתר – עליה נאמר "וזכרם לא יסוף מזרעם", וגם להלכות התורה שבעל פה – עליהם נאמר "הליכות עולם לו", קרי: ההלכות יהיו לעולם.

זוהי סוגיית הירושלמי, שאת פירושה אפשר להבין בכמה משמעויות. אפשר ללמוד את דברי הירושלמי כפשוטם, ואז אנו נשארים עם אותה תמיהה שנעמוד על יישובה בהמשך; ויש מפרשים, כנראה בעקבות תמיהה זו, שאכן אין הדברים כפשוטם ממש. אין הכוונה שכל ספרי הנביאים והכתובים יתבטלו, לא ייעשה בהם עוד שימוש, והם ייגנזו וישתכחו. כל כוונת הדברים היא, לענין מסויים וספציפי.

כך הראב"ד, בהקשר לאותה הלכה ברמב"ם, משיג ומפרש אחרת: "אפילו יתבטלו שאר ספרים מלקרות בהם מגילה לא תתבטל מלקרות בצבור". הראב"ד אינו מקבל את ההבנה שהדברים כפשוטם, אלא מסביר אותם לענין הקריאה בצבור בלבד: גם כאשר יפסיקו מלקרוא בצבור את הנביאים והכתובים (וכנראה שהוא מתכוון לקריאת ההפטרה וכדומה), הרי שאת מגילת אסתר ימשיכו לקרוא בפורים מדי שנה בשנה.

הרדב"ז לא מקבל גם את ההסבר הזה. על דברים אלו של הראב"ד הוא מקשה (בתשובותיו סימן תרסו): "וקשה לי, והלא היו צריכין לומר השירים על הקרבן והם מספר תהלים! ודוחק הוא לומר ששאר הספר יתבטל מלקרות בו זולת אלו השירים הנאמרים על הקרבן". והוא מפרש כך: "לימות המשיח הלימוד יהיה מפי הגבורה כאשר היה בימי משה רבינו ע"ה, ולא יהיו שם

ספקות והוויות, אלא כך אמר פלוני משם פלוני עד מפי הגבורה .. ולא יצטרכו אז ללמוד דבר מפי הקבלה, שהם נביאים וכתובים, אלא הכל יהיה מבואר בחמשה סדרי תורה ולא יהיה דבר נלמד משום ספר כאשר היה קודם שניתנו. וזהו שאמר ר' יוחנן: 'הנביאים וכתובים עתידין ליבטל', שלא ילמדו מהם דבר זולת תורה שבכתב שממנה נלמד הכל וכל דקדוקיה מפי הגבורה".

לפירוש הרדב"ז, איפוא, כל כוונת הדברים היא לענין לימוד ההלכות שבנביאים ובכתובים. וודאי שהם עצמם יישארו וילמדו בהם (וכמו שהוא מוכיח מאמירת פרקי התהלים על הקרבן בבית המקדש), ורק שלענין לימוד הלכות לא יהיה צורך ללמוד מהנביאים והכתובים, כאשר הכל יהיה ברור ישירות מהתורה.

ההיסטוריה והמוסר יהיו מיותרים

אלא שמדברי הרמב"ם נראה ברור שלא כמו הפירושים הללו. הוא כותב במפורש כי "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל", היינו, שהוא מדבר על הספרים עצמם, שלא יהיו קיימים עוד בתורת כתבי קודש! לא תהיה עוד אותה קדושה הקיימת כיום – כחלק מעשרים וארבע כתבי הקודש – בספר תהלים, בספר ישעיהו, וכן הלאה...

כאן אנו שוב חוזרים לתמיהה: כיצד יתכן שכל הספרים היסודיים הללו לא יהיו קיימים עוד כספרי קודש, וספרי הקודש היחידים שיישארו יהיו חמשה חומשי תורה ומגילת אסתר? נעתיק כאן מדברי שלושה מגדולי המפרשים בנדון, איש איש בסגנונו ובלשונו:

הרדב"ז כותב (שם): "ומה שנראה מכוונת הרב ז"ל, כי כל ספרי הנביאים והכתובים נכתבו ונסדרו על הצרות שעברו בזמנם, או על הצרות אשר עתידיים להיות; וכל דברים אלו ישתכחו ויתבטלו, אבל מגלת פורים לא תשתכח ולא תתבטל. וזהו שכתב: 'אף על פי שכל זכרון הצרות יתבטל, שנאמר כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני, ימי הפורים לא יבטלו שנאמר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם' .. משמע שכיוון הרב ז"ל לתת טעם לשני המאמרים, דוק ותשכח".

ב"קרבן העדה" מפרש (על הירושלמי שם): "עתידין ליבטל – כיון שאינן

אלא לתוכחות ישראל, ולעתיד כולם ידעו את ה' מקטנם ועד גדולם. ומה שמפורש בהם כמה דינים כבר הם רמוזים בתורה".

והאלשיך, בפירושו למגילת אסתר, כותב כך: "כי בימות משיחנו, שתימלא הארץ דעה, נבין לאשורנו מתוך התורה כל מה שבנביאים וכתובים, ועל כן יתבטלו, כי לא יהיה לנו צורך אליהם; אך מגלה זו שגם היא רמוזה בתורה .. עם כל זה לא תתבטל .. כי מצות התורה היא לכותבו, ועל כן כאשר אין התורה מתבטלת, גם מה שצותה לכתוב לא יתבטל, מה שאין כן בכל ספרים נביאים וכתובים שלא צותה התורה לכתבם" ('משאת משה', אסתר ט, כח).

מגילת אסתר – "ספר" לדורות

האלשיך מסביר את מעלת מגילת אסתר בכך ש"מצות התורה היא לכותבו". היכן באמת צוותה התורה לכתוב את מגילת אסתר? ובכן, הגמרא מספרת (מגילה ז, א) כיצד נקבע נס פורים במגילה: "שלחה להם אסתר לחכמים: כתובני לדורות". אסתר ביקשה שיכתבו את הנס לדורות, אך בתחילה חכמים לא הסכימו לכך. "עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה: 'כתב זאת זכרון בספר' (סוף פרשת בשלח). 'כתב זאת' – מה שכתוב כאן ובמשנה תורה; 'זכרון' – מה שכתוב בנביאים; 'בספר' – מה שכתוב במגילה". הוכיחו מפסוק בתורה, שענין מלחמת עמלק צריך להיכתב גם 'בספר' – במגילת אסתר. כיון שהתורה היא זו שציוותה לכתוב את מלחמת עמלק "בספר", במגילה, הרי כשם שהתורה היא נצחית, כך מגילה זו – שנכתבה על פי הוראתה – היא נצחית.

אלא שבאותו פסוק מוזכר גם "זכרון" – מה שכתוב בנביאים" (מלחמת עמלק בימי שאול המתוארת בספר שמואל) – הרי שגם את (חלק מ)ספר שמואל ציוותה התורה לכתוב, ושוב קשה: כיצד זה יתבטל ספר שמואל, ורק מגילת אסתר תישאר קיימת?

מסביר הרבי (לקו"ש ח"ו ע' 219 ואילך), שיש הבדל גדול בין הכתיבה של מלחמת עמלק בספר שמואל לבין כתיבתה במגילה. אמת שעל שניהם ציוותה התורה, אבל הכתיבה בספר שמואל אינה כמטרה בפני עצמה, אלא רק כאמצעי לזכרון הענין של מלחמת עמלק, כפי שמדויק בלשון הפסוק "זכרון"; לאידך כתיבת המגילה אינה כאמצעי בלבד, אלא יש בכתיבה מטרה בפני עצמה. התורה מצווה שיכתבו את מלחמת עמלק "בספר", בתור מטרה

בפני עצמה במציאותו של "ספר", ובלשון אסתר בבקשתה לחכמים: "כתבוני לדורות".

כתיבת המגילה אינה רק כדי לקרוא ממנה או שעל ידה ייזכר הנס, אלא יש כאן מטרה בפני עצמה – התורה רוצה שיהיה "ספר", דבר כתוב שנשאר לדורות, שיעיד על מלחמת עמלק ונס פורים. לכן, גם כאשר לא יהי צורך בספרי הנביאים והכתובים (מכיון שילמדו את המסרים שלהם היישר מהתורה עצמה) והם ייבטלו, הרי שמגילת אסתר תישאר קיימת כ"ספר" נצחי לדורות.

"אם לא נס זה – גם לא יגיעו לימות משיחנו"...

הגענו, איפוא, לגדר ההלכתי המייחד את מגילת אסתר, בכך שהיא מוגדרת "ספר", שענינו דבר העומד לנצח. אך מעבר לגדר ההלכתי הזה, קיים כמובן גם טעם פנימי לדבר: במה 'זכתה' דווקא מגילת אסתר להיות "ספר" העומד לעד? האלשיך אומר בדבר רעיון מעניין, כי לולא נס פורים לא היינו מגיעים גם לימות המשיח, באשר עם ישראל לא היה קיים – חלילה – ולא היה עבור מי להביא את הגאולה...

"ויתכן יהיה הענין, כי במגילה הזאת תלויים העולם, וישראל המקיימים אותו, והתורה – שעל ידם מתקיימים, כנודע. והוא, כי הנה אם אין ישראל אין עולם.. והנה נס של מקרא מגילה היה, כי היו אז מתבטלים ישראל והתורה והעולם, לולא עשה ה' ככל נפלאותיו, באופן שאם לא על ידי נס זה גם לא יגיעו לימות משיחנו! ואם כן – איך זכר דבר כזה יתבטל אפילו בזמן ההוא, כי גדול הוא מאד, מה שאין כן בעניני נביאים ושאר ספרי כתובים".

הוא מוסיף עוד נקודת הסבר: "נוסף על זה, כי הלא אמרו חז"ל שבימי אחשוורוש קיימו מה שכבר קבלו בסיני, באופן שהתורה עצמה אשר אינה בטלה עולמית היא כמתקבלת בימי הפורים, ואיך יתבטל זכרונם!?"

לסיום, נציין את גישת תורת החסידות לכל הסוגיא. ה'צמח־צדק' (ספר הליקוטים דא"ח ערך 'נבואה') שולל את הבנת ביטול הנביאים והכתובים כפשוטם, "הלא הם דבר ה' ואיך יתכן לומר שיבטלו!?" והוא מבאר, שהכוונה היא לביטול החשיבות והערך שלהם, כשם שגר קטן מאבד את כל ערכו וחשיבותו לנוכח אור השמש בצהריים.

לעתיד לבוא יהיה גילוי אלוקות כה גדול, שכל הגילוי שהיה על ידי הנביאים מאבד את הפלאותו לנוכח הגילוי הגדול הזה. רק מגילת אסתר, שבה מאיר אור נעלה וגדול בדוגמת הגילוי שבחמשה חומשי תורה עצמם (כמבואר בחסידות בארוכה), היא זו שתישאר לנצח, "וזכרם לא יסוף מזרעם" (ראה עוד נקודת ביאור מעניינת – בשיחת פורים תשכ"ה).

לעילוי נשמת
זקני החתן
הרה"ח יוסף חיים ע"ה
וזוגתו מרת רחל שיינדל ע"ה
גלבשטיין

לעילוי נשמת
זקני הכלה
הרה"ח אלחנן יהודה ליב ע"ה
וזוגתו מרת שיינדל ע"ה
רייצס
☺
הרה"ח אורי ע"ה
בן־שחר

